

TRAFIKSKADENÄMNDEN

Ref196 (g:)

Till trafikförsäkringsbolagen

Cirkulärreferat nr 1/1996

Ändring av samordningsförmån har ansetts kunna ge rätt till omprövning av ersättning för inkomstförlust enligt 5 kap 5 § skadeståndslagen

I ett ärende vari nämnden den 5 september 1996 avgav yttrande till ett försäkringsbolag, var omständigheterna följande.

NN, som är född år 1953, ådrog sig vid en trafikolycka år 1980 en skada i nacken. Uppgörelse om slutreglering träffades år 1982. Någon inkomstförlust att ersätta ingick därvid inte. Sedan en försämring av skadan skett begärde NN år 1990 omprövning av frågan om ersättning för inkomstförlust med hänvisning till att hon på grund av skadan inte längre kunde arbeta heltid och därför tillerkänts halv förtidspension. Sedan nämnden den 21 april 1993 avgett yttrande i ärendet träffades mellan NN och bolaget en uppgörelse innebärande bl.a. att en livränta om 36 500 kr skulle utgå från den 1 augusti 1992 till den ordinarie pensionsåldern.

NN hade nu begärt en omprövning av ersättningen för inkomstförlust. Hon åberopade som grund för sin begäran det förhållandet, att statsmakterna beslutat om en sänkning av folkpensionen för gifta förtidspensionärer från och med år 1996. Sänkningen innebar enligt hennes mening att hennes inkomstförlust ökat med 3 108 kr om året, d.v.s. med 259 kr i månaden. Hon ansåg att hennes inkomstförhållanden därmed ändrats väsentligt.

Bolaget hävdade att någon rätt till omprövning enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen inte finns när det är fråga om ett politiskt beslut som ändrar en samordningsförmån. Bolaget menar att omprövningsrätten gäller vid väsentlig och skadebetingad förändring av de förutsättningar som gällde vid avtalets slutande. Detta innebär enligt bolaget rent praktiskt att den skadades arbetsförmåga på grund av skadan skall ha förändrats så att en väsentlig ökning av tidigare förlust uppstår.

Av uppgifterna i ärendet framgick att för det fall sänkningen av folkpensionen inte inträtt skulle hennes årsinkomst vara 155 148 kr innebärande en månadsinkomst om 12 929 kr. Pensionen (ATP och folkpension) skulle uppgått till 35 748 kr respektive 2 979 kr.

Vid nämndens rådsmöte den 6 juni 1996 behandlades frågan huruvida en av statsmakterna beslutad och icke förutsedd ändring i sådan avräkningsbar förmån som avses i 5 kap 3 § skadeståndslagen kan

föranleda en ändring enligt 5 § i samma kapitel. En särskilt tillsatt arbetsgrupp hade kommit fram till att detta var möjligt. Denna uppfattning delades av rådsrådet, dock att en minoritet menade att en förutsättning för omprövning borde vara att det skall finnas ett direkt samband mellan skadan och ändringen av samordningsförmånen.

I ärendet yttrade nämnden i nu berörda fråga följande:

"Beslut om ersättning för framtida inkomstförlust bygger på antaganden om inkomstunderlag och andra faktorer. Antagandena är självfallet alltid förenade med viss osäkerhet. I den tillämpade ordningen ligger sålunda det i och för sig självklara förhållandet att utvecklingen kan komma att avvika från vad som antagits. Den i 5 kap. 5 § skadeståndslagen införda bestämmelsen om möjlighet att få till stånd en omprövning av bestämd ersättning för inkomstförlust är avsedd att tillämpas om utvecklingen tagit en annan riktning än som hade antagits när skadeståndet bestämdes (prop. 1975:12 s. 108 och 112).

Den i 5 kap 5 § skadeståndslagen uppställda förutsättningen för rätt till omprövning är att de i kapitlet avsedda förhållanden som legat till grund för ersättningen bestämmande ändrats väsentligt. Ett typfall är att den skadades hälsotillstånd, och därmed arbetsförmåga, försämrats så att det i betydande grad avviker från vad som antogs då ersättningen bestämdes.

I förevarande fall består den ändring som åberopas som grund för omprövning i minskad samordningsförmån, d.v.s. en sänkning av en post som enligt 5 kap. 3 § skadeståndslagen skall avräknas då ersättningen bestäms. I 1975 års proposition om ändringar i skadeståndslagen framhålls om sådan ändring, att "omprövning av skadestånd kan också ske, om de förmåner som har avräknats från skadeståndet enligt 5 kap 3 § ändras oförmodat i väsentlig grad" (prop. 1975:12 s. 171; se även s. 163).

Ersättningen för inkomstförlust har vid uppgörelsen 1993 bestämts med beaktande av bl.a. samordningsförmånens storlek. Med hänsyn till det samband som finns mellan trafikskadan och den därav föranledda samordningsförmånen finner nämnden att den icke förutsedda ändringen av förmånen kan ge NN rätt till en omprövning av ersättningsfrågan."

Vid den därefter gjorda prövningen av ändringen ansåg nämnden att den inträffade ändringen av folkpensionen inte kunde anses som så väsentlig att en rätt till omprövning av den tidigare överenskomna ersättningen för inkomstförlust förelåg.

Två ledamöter var skiljaktiga och anförde (1 resp.2):

1. "Att förändring av storleken på en samordningsförmån i sig kan medföra rätt till prövning synes vara klart i enlighet med de förarbetsuttalanden nämndens majoritet pekat på. Enligt min mening torde emellertid typfallet för en sådan omprövningsrätt inte vara det nu aktuella utan istället att en sådan samordningsförmån med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet, och sålunda oberoende av lagändringar med generell verkan, minskar eller faller

bort därför att förutsättningarna för bestämmandet av denna samordningsförmån har ändrats.

En grundläggande förutsättning för att en förändring som avses i skadeståndslagen 5 kap 5 § skall kunna leda till omprövning är att ett adekvat orsakssamband finns mellan den ursprungliga skadan. Detta krav gäller även om en samordningsförmån ändras på ett oförmodat sätt, men för att förändringen skall medföra rätt till omprövning fordras att ett sådant samband finns mellan skadan och sänkningen i det enskilda fallet att kravet på adekvat kausalitet kan upprätthållas. Det förhållandet att ett samband naturligen finns mellan trafikskadan och den därav föranledda samordningsförmånen innebär enligt min mening inte att sänkning av en samordningsförmån med generell verkan har ett sådant adekvat orsakssamband som måste krävas för rätt till ersättning. En generell nivå-sänkning av pensionsnivåer har inte den koppling till förhållandena i det enskilda fallet som krävs för att kravet på adekvat kausalitet skall anses uppfyllt. Det rör sig om ett politiskt fattat beslut med generell verkan.

Till samma resultat skulle man komma i det fall någon återkommer och gör gällande omprövningsrätt i ett avslutat ärende under åberopande av att inkomstutvecklingen inom den yrkesgrupp den skadade tillhört som oskadad varit betydligt bättre, eller sämre om det är bolaget som påkallar omprövningen, än vad som funnits skäl att anta vid den första prövningen. Livränta framstår numera därför i ett sådant fall som för låg eller för hög. I ett sådant fall rör det sig om en genom senare kollektivavtal generellt ändrad inkomstnivå som likaså saknar den nära knytning till förhållandena i det enskilda fallet som måste krävas för att kravet på adekvat kausalitet skall anses uppfyllt.

I det aktuella ärendet rör frågan om omprövningsrätt föreligger till följd av generellt ändrade pensionsförmåner genom ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Denna förändring saknar sådant samband med skadan som krävs för rätt till omprövning enligt skadeståndslagen 5 kap 5 §."

2. "En grundläggande förutsättning för rätt till omprövning är enligt min mening att det finns ett direkt orsakssamband mellan den ursprungliga skadan och åberopad förändring. Detta krav gäller även om en samordningsförmån ändras på ett oförmodat sätt. Kravet på adekvat kausalitet måste upprätthållas för att förändringen i det enskilda fallet ska kunna medföra rätt till omprövning. Ett politiskt beslut om generell nivå-sänkning av pensionsförmåner har inte den koppling till förhållandena i det enskilda fallet som krävs för att kravet på adekvat kausalitet ska anses uppfyllt.

Rätten till omprövning måste vidare anses vara enbart kopplad till förändringar av förutsättningarna enligt Skadeståndslagen 5:1. En medicinsk förändring och/eller ändrade arbetsmarknadsförhållanden kan, om väsentlighetskravet är uppfyllt, medföra en omprövningssituation men inte nödvändigtvis att samordningsförmånerna enligt Skadeståndslagen 5:3 ändras. Samordningsförmånerna påverkas normalt bara när den skadades arbetsförmåga ändras d v s när en förändring av den medicinska och/eller arbetsförhållandena uppstått. Nu aktuella ändringar av folkpensionsförmånerna är generella sänkningar p g a (enl propositionerna): det allvarliga statsfinansiell-

la läget samt otidsenliga regler som speglar förvärvsmönster och förhållanden som inte längre är aktuella.

Skälen till att samordningsförmånerna enligt Skadeståndslagen 5:3 sänks i aktuellt ärende är således inte någon ändring av förut-sättningarna på den skadelidandes sida.

Med hänsyn till vad som anförts ovan föreligger enligt min upp-fattning inte någon rätt till omprövning i nu aktuellt ärende."

De båda skiljaktiga anslöt sig till majoritetens bedömning att den i ärendet aktuella ändringen inte var så väsentlig att en ändring av livräntan var motiverad.

Stockholm den 28 oktober 1996

På nämndens vägnar

Pia Hammarstrand